

Naklanken

2012–2013

Nijmeegse Stichting
voor Kamermuziek

- **Krystian Zimerman**
- **Severin von Eckardstein, Aldo Baerten, Sebastian Manz, Franziska Hölscher, Danjulo Ishizaka**
- **Quimias Strijktrio, Pauline Oostenrijk, Izhar Elias, Laura Oomens**
- **Brodsky Quartet**
- **Alisa Weilerstein, Inon Barnatan**
- **Den Danske Strygekvartet**
- **Calefax Rietkwintet, The Kassiopeia Quintet**
- **Valentina Lisitsa**

Krystian Zimerman

9 oktober 2012

door Stefan Kunz

Mijn naam is Stefan Kunz, sinds meer dan vier jaar woon ik in Nijmegen, daarvoor in Duitsland. Sinds ongeveer twee jaar ben ik steeds meer in contact met klassieke muziek en vooral kamermuziek gekomen, door mijn huisbaas die mij de wereld van klassieke muziek stukken dichterbij bracht. Eigenlijk was hem gevraagd iets te schrijven, maar omdat hij niet bij het concert aanwezig kon zijn, krijgt u nu een naklank van mij, 25 jaar, student en nieuweling op het gebied van klassieke muziek.

Het concert was ‘in aller Munde’ bij veel studenten. Op een of andere manier heeft Krystian Zimerman iets wat bij mijn leeftijdgenoten een blijvende indruk maakt. Zo waren er bij het concert ook veel jongeren te zien van allerlei verschillende faculteiten en sowieso was De Vereniging tot de nok gevuld. Een succes voor de NSvK.

Ter voorbereiding op het concert beluisterde ik thuis vele keren de Pianosonate nr. 3 van Chopin in verschillende uitvoeringen en ook probeerde ik een idee te krijgen van de muziek van Debussy en Szymanowski. Het is toch leuk om een indruk te hebben hoe een componist geïnterpreteerd wordt en vervolgens te kijken hoe een concert je dan aanspreekt en er gedifferentieerder over na te kunnen klanken.

De opening verzorgde NSvK voorzitter meneer d’Hondt zoals gewend en bovendien werd nog kort een op dezelfde dag verschenen boek over Debussy gepresenteerd: Muziek onweerstaanbaar als de zee.

Krystian Zimerman trad klassiek in rokkostuum naar de vleugel, zijn eigen vleugel, en bracht onmiddellijk de hele zaal in stemming met Estampes van Claude Debussy. Hij nam mij mee naar een wereld van klanken door het stuk zo te spelen dat het voelde als een warme zomerregen en de druppels van de regen waren de klanken van de muziek. Hoe natter ik werd, dus hoe meer klanken mij omgaven, des te meer kwam ik terecht in de wereld van muziek en was uiteindelijk gehuld in muziek en in stemming voor de rest van de avond. De Estampes leek in het niets te eindigen, een open einde voor wat er nog kwam.

Dat waren namelijk een aantal Preludes van Debussy (nrs. 2, 12, 6, 8, 10 en 7, voor naluisteraars). Debussy’s geboorte in 1862 ligt dit jaar precies 150 jaar terug en hij werd op deze avond opnieuw geboren, leek het wel. Zoveel kan ik namelijk als leek zeggen, Debussy heb ik nooit zo sterk gespeeld gehoord. Het was wel wennen, maar het was ook erg leuk om het op een hele nieuwe manier te horen spelen, en misschien kent de een of andere ervaren muzikkenner wel soortgelijke uitvoeringen, maar voor mij was het totaal nieuw en ik had graag eerder geweten welke preludes gespeeld werden, dan had ik me nog beter op het concert kunnen voorbereiden. Voor diegene die mijn naklank leest en niet bij het concert was, wil ik het even in simpele woorden vatten: de gewoonlijk wat rustige en gelijkmatige Debussy werd door Zimerman verandert in een Debussy met veel sprongen van hard naar zacht en snel naar heel rustig net voor de pauze.

In de pauze ging ik een aantal mensen vragen wat zij tot nu toe van het concert vonden. Zo gaf een meneer, van wie ik hoorde dat hij heel bekend is met Debussy, aan dat Zimerman zich minder bekommerde om de structuur maar meer gericht was op de klanken. Het was niet direct zijn smaak, maar hij kon de manier van uitvoering toch erg waarderen. Een andere naklank was van een meneer die Debussy nog nooit zo jong en sterk had gehoord. Een mevrouw vond het stuk heel modern gespeeld en nog weer een andere meneer vond het erg virtuoos gespeeld. Zoals de keuze voor Estampes als het eerste stuk misschien echt als een inleiding op de avond gedacht zou kunnen zijn, waren de Preludes misschien gedacht als hergeboorte van Debussy en als stukken met een persoonlijke stempel van Krystian Zimerman, die dit jaar op 50 jaar pianospel op het podium terug kan kijken.

Na de pauze. Met een aantal indrukken van andere bezoekers nam ik weer plaats in de zaal, nieuwsgierig naar de twee laatste delen, Szymanowski en Chopin. Zimerman verweende ons met twee eigen landsmannen en nam hij mij langzaam mee via prelude nr. 1, 2 en 8 van Szymanowski naar mijn persoonlijk hoogtepunt, de pianosonate nr. 3 van Chopin. De preludes van Szymanowski vervulden voor mij ook daadwerkelijk de functie van een voorspel. Ze werden rustig gespeeld en bereidden mij voor op een groot stuk, waarnaar ik intensiever kom luisteren omdat ik me zozeer had voorbereid. Zoals meneer d'Hondt tevoren zei, ging de avond weer veel sneller voorbij dan ons lief was. Ja, hij had gelijk want toen Chopin begon, dacht ik "Helaas nog maar een half uurtje".

Chopin vond ik schitterend, en ik wil al meteen zeggen dat dit ook de indruk was van de mensen met wie ik later over het tweede gedeelte van het concert sprak. De sonate begon rustig en gelijkmatig, maar snel werd het echt een allegro maestoso, een vrolijk opgewekt begin dat langzaam sneller wordt. Het scherzo was mooier dan de thuis gehoorde uitvoeringen, want geen enkele beluisterde uitvoering maakte het zo molto vivace. Zimerman speelde erg snel maar zonder haast. Net als kinderen die in de zomer door de straat rennen, heel levendig, maar haast kennen ze nog niet. Het largo was langzaam, maar vol van warme klanken en sloot prachtig aan bij de voorgaande gedeeltes. Dan de finale, die naar mij leek iedereen meenam en niet alleen de sonate afsloot, maar ook een mooi besluit vormde van het hele concert. Het concert was een mooi geheel met veel verschillende klanken en nieuwe klanken passend bij een jubileum.

Dat was het dan, er volgde veel applaus. Er was geen toegift, misschien omdat Zimerman zich aan het voortdurende gehoest en gekuch tijdens het concert had geërgerd.

Zimerman en zijn piano zijn een soort eenheid, hij bracht zijn eigen piano mee en haalde hem na het concert ook zelf weer uit elkaar en bracht hem met een zelf ontworpen machine de trappen af naar beneden naar zijn auto.

Na het concert sprak ik nog een mevrouw wier vriendin op sterven lag. Ze had nog maar enkele dagen en de mevrouw zei tegen mij eerst helemaal niet in de stemming geweest te zijn voor het concert, maar achteraf voelde ze zich even bevrijd, de muziek had haar zo geraakt en haar weer kracht gegeven. Als de muziek dat kon bereiken, was het zeker een goede avond.

Severin von Eckardstein, Aldo Baerten, Sebastian Manz, Franziska Hölscher, Danjulo Ishizaka

24 oktober 2012

door Maria Meuwese-Arends

Klassieke muziek is mij in mijn jeugd niet met de paplepel ingegoten. Toch hadden wij een piano waar wij kinderen les op kregen. Mijn klassiek bewustwording en opvoeding begon pas in 1974. Met mijn eerste baan. Mijn eerstverdiende salaris als internist in opleiding stak ik onder meer in een abonnement op de kamermuziek concerten van de Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek. Het bleek een diepte-investering die een langdurige L.A.T. relatie inluidde. Door deze uitmuntende series ben ik mij in de loop der jaren steeds meer voor klassieke muziek gaan interesseren. De laatste 12 jaar ga ik behalve naar de NSvK ook regelmatig met mijn broer - pianist naar concerten in de buurt van zijn woonplaats, in het bijzonder naar concerten uitgevoerd door pianisten. Ik raakte aan klassieke muziek verknocht.

Severin von Eckardstein is voor alle trouwe bezoekers van onze kamermuziekserie geen onbekende meer. Dit concert is om tweeërlei redenen uniek. Hij speelt nu niet als solist maar samen met een viertal jonge musici die alle vier hun sporen al verdiend hebben. Het bijzondere aan de stukken die zij gezamenlijk ten gehore brengen en is dat maar liefst twee bekende werken, Schönbergs Kammersymphonie nr. 1, opus 9 vandaag in een arrangement van Anton Webern en Mozarts Piano Concert nr. 24, KV 491 nu in een arrangement van Hummel voor piano, fluit, viool en cello, worden uitgevoerd. Het concert in zijn geheel vond ik overrompend. De souplesse en het raffinement van het spel van deze jonge musici verraste mij. Een dergelijke harmonie en virtuositeit kan in mijn ogen alleen bereikt worden als de musici ook vrienden zijn.

In het Klarinettrio in a, opus 114 van Brahms was het samenspel liefelijk en de klank van de piano betoverend. Sebastian Manz wist ongekende nuances uit zijn klarinet te toveren. Het geheel boeide van begin tot eind.

In het stuk dat volgde de Kammersymphonie nr. 1, opus 9 van Schönberg in een arrangement van Anton Webern liet Sebastian Manz zijn instrument soms zingen maar ook loeien. Voor mij was hij, met zijn zesentwintig jaar, de absolute verrassing. Toen ik hem na afloop vertelde dat ik vond dat zijn klarinet zong schoot hij in de lach. "Ja dat is ook zo. U moet weten dat ik als kind zong in een koor. Toen ik klarinet ging spelen wilde ik mijn instrument ook laten zingen. Dat was mijn doel."

Trouwe bezoekers hebben deze uitvoering van de Kammersymphonie nr. 1, opus 9 van Schönberg eerder gehoord en wel tijdens het grote jubileumconcert van de Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek. Toen in de onvolprezen uitvoering onder leiding van Reinbert de Leeuw door het Schönberg ensemble. Sterker nog wij kregen de CD van dit concert allemaal mee naar huis. Destijds uitgevoerd door de vijftien instrumenten waarvoor hij het stuk schreef. Ik heb het vandaag opnieuw beluisterd en met die klanken nog in mijn oren ging ik naar dit concert. Door beide uitvoeringen te vergelijken was de verrassing over de uitvoering in het arrangement van Anton Webern des te groter. Het stuk kwam minder chaotisch over en kreeg iets verfijnds. Je voelde het straatleven met zijn kakofonie aan klanken maar ook de rustige momenten, de twisten en het lawaai. Het tikken en soms rauwe raspens van de cello, het

pizzicato van de viool, de samenspraak en de interactie tussen de verschillende instrumenten onderling. Het fascineerde en verraste mij voortdurend. Je werd het stuk ingezogen. Ik kon me nu voorstellen dat iemand deze muziek als straatdeuntje gaat proberen te fluiten, zoals Schönberg zo graag wilde.

De kracht en klank van de pianopartij met de prachtige nuanceringsen komt in deze kleinere bezetting meer tot zijn recht. De manier waarop Franziska Hölscher in het rustige middendeel met haar viool de leiding nam, haar samenspel met de klarinet en in het eindspel waar de cello zo mooi rasp te en tegelijkertijd de piano als een klankwaterval er door heen kwam maakt dit stuk voor mij onvergetelijk. Ik raad eenieder aan na deze avond nogmaals de uitvoering op de jubileum CD te beluisteren! En te genieten van de verschillen.

In het Piano Concert nr. 24, KV 491 van Mozart in het arrangement van Hummel voor piano, fluit, viool, cello had ik het gevoel dat ik een totaal ander stuk hoorde dan de oorspronkelijke versie. Dat moet de hand van Hummel geweest zijn. Mozart stond er om bekend dat hij de pianopartij niet volledig uitschreef maar ter plekke improviseerde. Het geheel kwam een beetje tam over. Groot voordeel vond ik wel dat Severin von Eckardstein met zijn spel volledig tot zijn recht kon komen. Hij vertrouwde mij na afloop toe dat hij ook de kriebels kreeg om af en toe te gaan variëren, maar dat toch niet gedurfd had. Hij beaamde dat het feit dat de musici meer of minder goed bevriend zijn met elkaar een extra dimensie gaf aan hun samenspel.

In de wandelgangen ving ik na afloop geluiden op van mensen die het stuk van Schönberg lastig vonden voor hun oren. Iemand beaamde dit maar zwaaide tegelijkertijd de programmering van de avond alle lof toe. Daardoor had deze bezoeker tijdens de uitvoering van het laatste stuk juist meer begrip gekregen voor de Kammer-symphonie nr. 1, opus 9 van Schönberg en dat opeens veel spannender gevonden. "Het hield je bij de les."

Na afloop sprak ik ook nog met de dertigjarige Franziska Hölscher. Zij was enorm blij en verrast. Opgetogen vertelde ze spontaan: "Ik ben op bijna alle grote wereldpodia geweest, in Tokio, Amerika, Berlijn maar de akoestiek van deze concertzaal overtreft alles! Het inspireerde mij zo tijdens het spelen. Je gaat dan nog meer je best doen om alles uit jezelf te halen." Zij vond desgevraagd de Kammer-symphonie nr. 1, opus 9 van Schönberg het leukste stuk om te spelen. Het was haar lievelingsstuk. Toen ik zei dat ik dit stuk ook het mooiste vond was ze zeer verbaasd. "Ik dacht dat het meer een stuk is dat jongeren zouden waarderen."

Severin von Eckardstein merkte nog op dat hij het publiek in de zaal als zeer prettig had ervaren maar bovenal betrokken. Dat kunnen we dan weer in onze zak steken! Het was kortom een memorabel concert dat ons allen lang zal heugen.

Ik hoop dat u allen net als ik huiswaarts bent gekeerd met een intens gevoel van tevredenheid over onze Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek. Zij trakteerden ons toch maar weer eens even op vijf jeugdige topmusici met een fascinerend en uniek programma. Hulde!

Quimias Strijktrio, Pauline Oostenrijk, Izhar Elias, Laura Oomens

19 november 2012

door *Herwi Rikhof*

Het was aardig en verrassend, vond ik, om de uitnodiging te krijgen deze naklank te schrijven. Nu, na het concert, weet ik dat het meer dan aardig is. Ik woon meer dan dertig jaar op de Heilig Landstichting en de meeste van die jaren heb ik een abonnement gehad op de kamermuziek-serie. Ik herinner me nog concerten in de schouwburg en ik heb op het podium van de Vereeniging gezeten toen Krystian Zimmerman speelde. Voordat ik in Nijmegen kwam werken, had ik in Oxford niet alleen de Engelse koortraditie leren waarderen, maar ook kamermuziek. Toen ik me op de middelbare school, op het klein seminarie in Apeldoorn voor klassieke muziek begon te interesseren, was dat in eerste instantie het grote en meeslepende werk en toen ik later als student in Utrecht mijn eerste platenpeler kocht, stonden op de lp's die ik verzamelde dan ook symfonieën, concerti grossi en de bekende viool- en pianoconcerten. Maar in Oxford luisterde ik veel naar de BBC en die zond vaak kamermuziek uit. Gaandeweg ben ik die kleine muziek gaan waarderen en heb ik ontdekt dat die niet minder meeslepend hoeft te zijn. Toen ik dan in Nijmegen op de Theologische Faculteit kwam werken en van de kamermuziekserie hoorde, was een abonnement een logische keuze. Die voorkeur en keuze was niet onopgemerkt gebleven: bij mijn promotie in 1981 kreeg ik van mijn naaste collega's een bekroonde platenbox met de complete strijkkwartetten van Schubert door het Melos Strijkkwartet; een paar maanden later speelden ze in de kamermuziekserie Bartok, Mozart en dat weergaloos mooie kwintet van Schubert: het programma zit nog in die box.

Ook al probeer ik me meestal een beetje voor te bereiden op een concert, maar dat is eerlijk gezegd vaak het programma snel bekijken met een reactie van 'o ja', 'mooi' en 'ben benieuwd'. Dit keer was het anders: er stond muziek op het programma die ik niet kende en ook niet had en daar moest ik wel iets over schrijven. You Tube biedt dan uitkomst.

Maar daar is het niet bij gebleven: ook tijdens het concert merkte ik dat het anders was dan anders: niet alleen de plek, maar ook mijn wijze van luisteren: anders intensief, meer reflexief haast. Waarom vind ik mooi wat ik hoor? Waarom heb ik moeite met die muziek? En dat soort vragen gaan dan ook nog door na het concert.

Het programma had een andere volgorde dan in het jaarboekje stond aangegeven en dat was een gelukkige greep. Het hobo-kwartet van Mozart vormde zo met het gitaarkwintet van Boccerini een kader waarbinnen de gitaar-sonate van Turina en de hobometamorfozen van Britten tot hun recht konden komen, met als hart stuk de serenade van Dohnanyi. Ik heb bij de nazit aan de twee solisten, Pauline Oostenrijk en Izhar Elias, gevraagd of het nu moeilijk was in het zelfde concert zowel solo te spelen als met anderen, strijkers in dit geval. Beiden zeiden niet echt: je moet je wel anders concentreren. Mij viel op bij zowel Mozart als Boccerini dat de klank van de hobo en de gitaar zo prachtig samensmolt met die van de strijkers. Mozart laat een paar keer een frase beginnen door een instrument en het overnemen door een ander en dat verliep in dit concert naadloos. Het adagio van het hobokwartet was, zoals Ellen van Holz in de toelichting opmerkt, inderdaad een aria, en dan niet alleen door de ademtechniek van de soliste. Als Mozart goed gespeeld wordt, klinkt de muziek altijd vanzelfsprekend, maar Pauline bevestigde wat ik ook wel eens van andere musici heb gehoord, dat die vanzelfsprekendheid

uitermate bedrieglijk is, omdat het iets van gemakkelijk suggereert, terwijl het wel een voortdurend balanceren op een slap koord is. Dat balanceren lukte dus uitstekend en die hoge F aan het eind hoefde er niet uitgeperst te worden.

Het gitaarkwintet van Boccerini heb ik op cd en niet door de minste musici uitgevoerd. Maar het slot van het concert was niet alleen heerlijk en verrukkelijke muziek, maar de uitvoering ook mooier dan die op mijn cd. Een kwestie van de eigen kwaliteit van live muziek? Misschien. Maar volgens mij ook van die mooie samenklank. Izhar bespeelde een kopie van een 'oude' gitaar en daardoor was de gitaar niet alleen visueel in het midden, maar klonk zijn virtuositeit ook middenin. Heel anders klonk de sonate van Turina: muziek die ik van te voren via You Tube een paar keer had gehoord. Niet vaak genoeg om hem te kennen, maar wel voldoende om te horen hoe mooi en licht, haast dansend Izhar die uitvoerde. Ter inleiding maakte hij de opmerking dat Turina beïnvloed was door Debussy. Met die opmerking in mijn achterhoofd ben ik gaan luisteren en bij alle verschil tussen piano en gitaar heeft hij me overtuigd: een spel van kleuren.

Britten is een van mijn favoriete componisten. The Four Sea interludes waren waarschijnlijk mijn eerste kennismaking met 'moderne' klassieke muziek en ik ben het koor van de St. Jan in den Bosch nog steeds dankbaar dat zij voor mijn priesterwijding een Te Deum van Britten hebben ingestudeerd – geen enkel Te Deum dat ik ken eindigt zo ontroerend mooi en diepzinnig: een jongensstem die vraagt, smeekt: do not confound me. De 6 Metamorfozen naar Ovidius heb ik op een cd, samen met andere muziek die Britten schreef voor hobo en strijkers of piano. Om ze live te horen was echt een vooruitzicht. Als ik had moeten kiezen – dat hoefde gelukkig niet - welke van de vijf programma onderdelen ik perse wilde horen, dan zouden dat deze metamorfozen geweest zijn. Ik was wel een beetje bang dat deze frêle muziek (net als die keer dat Pieter Wispelweij die prachtige solosuites van Britten speelde), weggehoest zou worden. Dat dreigde ook te gebeuren, maar gelukkig viel het al met al nog mee. Ik heb in elk geval genoten van de manier waarop Pauline deze muziek, die voor mij een soort nacht muziek is – alles donker en dan die ene hobo-stem – als één groots geheel speelde. Van te voren had ze iets verteld over de verhalen achter de 6 korte stukken, maar voor mij overstijgt deze muziek het programmatische, zeker in haar uitvoering. De uitvoering van Niobe vond ik ongelooflijk prachtig en die van Narcissus warm, bij alle tragiek die bij die twee veranderingen hoort.

Het hart stuk van het programma, de serenade van Dohnanyi, vond ik in eerste instantie wat lastig om in te komen, 'klassiek' maar ook niet echt. Gaandeweg werd ik gewonnen door de melancholie die doorklonk, door de mooie lange lijnen en de donkere klank van de cello (bijvoorbeeld in het vierde deel), door de wisselingen die horen bij de muziek die op dat breekpunt van onze cultuur (1903) geschreven is en vooral door de uitvoering. Het Quimias strijkkwartet is een uitstekende pleitbezorger voor deze (onbekende) maar mooie muziek.

Ik heb de afgelopen dagen het concert via Radio 4 concerthuis een paar keer beluisterd en dat kan ik iedereen aanraden. De kwaliteit van 'live' is te horen (alles is wel wat directer dan in de zaal), maar wat vooral te horen en te genieten is, is de schoonheid van muziek en klank.

Brodsky Quartet

19 december 2012

door Jos Zeegers

Een muzikale reis

Als nieuwe abonneementhouder is mij de eer te beurt gevallen om een naklank te schrijven. Eugenie Olde Riekerink van de NSvK had er wel eens over gesproken. Toch was het een verrassing dat ik gebeld werd door de voorzitter. En dan is er geen weg meer terug...

Waarom heb ik nu pas een abonnement op de kamermuziek? Mijn werkzame leven, geheel bij ABN AMRO, speelde zich af in Amsterdam en Rotterdam. Met mijn gezin woonde ik lange tijd in Castricum. Mijn vrouw en ik hebben enkele jaren geleden besloten om terug te keren naar "het goede oude Nijmegen". Met het pensioen in zicht terug naar ons beider studentenstad... met haar mooie natuur en een eigen concertgebouw!

Muziek was een belangrijk onderdeel van mijn opvoeding. Er werd in huis veel piano gespeeld. Alle zeven kinderen zaten op pianoles, weliswaar niet allen even succesvol. Enkele jaren speelde ik ook cello. Het luisteren naar pianomuziek bleef favoriet, zeker sinds 1986, bij het horen (en zien op T.V.) van het pianoconcert van Horowitz bij zijn terugkeer in Moskou. Jarenlang bezochten we de "De serie Meesterpianisten" in het Concertgebouw in Amsterdam.

Bij de aanschaf van het abonnement bij boekhandel Roelants vroeg ik naar de gereserveerde plaatsen. "U gaat gewoon ergens zitten" was het simpele antwoord. Als dat maar goed gaat, dacht ik. En nu, enkele concerten verder, moet ik toegeven dat dit systeem prima werkt.

Het Brodsky Quartet wilde spelen voor een donkere zaal. Dat zou beter voor hun concentratie zijn. Wat mij opviel is dat het publiek veel stiller was dan bij de vorige concerten. In ieder geval droeg de donkere zaal bij aan de magie die op deze avond ontstond. Het was soms zo stil dat je een speld kon horen vallen. Hierdoor kwamen de zacht gespeelde noten prachtig tot hun recht. Ik hoop dat het licht in de zaal ook bij de komende concerten gedoofd zal worden.

Bij de voorbereiding van deze "naklank" heb ik delen van het programma eerst thuis beluisterd: Onder andere De Chaconne van Purcell, uitgevoerd door "The English Concert" o.l.v. Trevor Pinnock, en Sjostakovitsj met "The Complete String Quartets", uitgevoerd door het Borodin Quartet.

Henry Purcell componeerde Chaconne reeds op 21 jarige leeftijd. Een fraaie combinatie van technische beheersing en volwassenheid. De uitvoering door het Brodsky Quartet was vloeiend. Je waande je aan het hof in Versailles temidden van dansers.

Anton Webern: Vooraf beluisterde ik "Variationen für Klavier op.27". Niet echt gezellige muziek. Zie ook wat Ton Gijsbers hierover in de concertbrief schrijft.

Webern componeerde "Langsamer Satz" op 22 jarige leeftijd, een jaar na zijn kennismaking met Schönberg. Tegen mijn verwachting in was dit stuk romantisch van aard. Het klinkt alsof je een wandeling maakt door een stil berglandschap met op de achtergrond een dromerig volkswijsje. De uitvoering door het Brodsky Quartet was sterk. De instrumenten

communiceerden met elkaar in grote harmonie. Tenslotte gleed de muziek weg in een subtiele pizzicato.

Benjamin Britten: Om in de sfeer van zijn muziek te komen beluisterde ik vooraf het vioolconcert op. 15. Ook heb ik de DVD over Sviatoslav Richter bekeken, waarin Britten en Richter samen de Mozart Sonata k 448 voor twee piano's uitvoeren. De heren spelen met zichtbaar plezier. Het contrast is groot. Richter, de tedere bokser met zijn stevige vingers, en Britten de gentleman met zijn sierlijke handen.

Britten componeerde zijn derde strijkkwartet een jaar voor zijn dood. Het werd een terugblik op zijn leven. Bij het beluisteren van dit strijkkwartet heb ik getracht wat in mijn fantasie opkwam, te verwoorden. De afzonderlijke delen zijn:

Duets: We vallen meteen in een dialoog tussen de instrumenten. De eerste viool stelt enige zaken aan de orde. Bij de heftige pizzicato lijkt iedereen zijn "punt" te willen maken. De cello reageert verontwaardigd en haakt af.

Ostinato: Na een heftige opening met stevige dynamische accenten raakt men geleidelijk wat meer ontspannen. Dit deel eindigt in harmonie. Waarom werd er eigenlijk zo moeilijk gedaan?

Solo: In de lange ijle solo van de eerste viool horen we een terugblik op zijn leven. De cello valt hem bij. Samen vragen ze vergeving voor wat er is misgegaan. Dan volgt een sfeervolle passage waarin ook de andere instrumenten berouwvol klinken.

Burlesque: Het wordt een uitbarsting van energie en frivoliteit. Nog één maal stort de hoofdpersoon zich in het Carnaval van Venetië en laat nu zijn maskers thuis. "Who cares?", lijkt Britten uit te roepen.

Recitative and Passacaglia: De volgende ochtend ontwaakt Benjamin in verwarring. Hij voelt zich uitgeput. De uitspatting van de vorige avond heeft zijn tol geëist. De viool krijgt als een zwarte kraai. Zou de dood dan toch nabij zijn? Op plechtige toon komt vervolgens de altviool met de onvermijdelijke vraag: "Benjamin, have you been a good man?" Berustend in zijn lot staart hij over het water vanuit zijn Venetiaanse loggia en antwoordt: "Yes.... " en vervolgt nauwelijks hoorbaar: "And I did it my way".

Het Brodsky Quartet maakt voor de pauze wel wat los. De muzikanten demonstreren hun virtuositeit. Na de pauze luisteren we naar:

Igor Stravinsky: Concertino. In dit korte stuk toont Stravinsky zijn veelzijdigheid. Er wordt een beeld van discussie, verontwaardiging, oproer zelfs opgeroepen. En dan (na die ene te vroege klap van iemand uit het publiek) sterft de muziek weg... De komende tijd ga ik meer van deze componist beluisteren.

Dmitri Sjostakovitsj: Bij hem ervaar ik meer dan bij welke andere componist dan ook dat hij een verhaal te vertellen heeft. Na zijn dood werd een biografie, Testimony genaamd, over hem uitgegeven. Hierin wordt hij als een verbitterd man afgeschilderd. Nog jaren later leidde dit tot discussies: Was hij slachtoffer of sympathisant van het Russisch regime? Na het concert sprak ik met de celliste van het Brodsky Quartet. Zij vertelde dat ze met de weduwe van Sjostakovitsj, Irina Antonovna, had gesproken. Deze bevestigde dat haar man voortdurend met angst voor het regime geleefd heeft.

Het Strijkkwartet nr. 3 ontstond in 1946, een periode die zijn zoon Maxim omschreef als "a horrible time: starvation, poverty, the country was ruined". (Citaat uit het boek "Shostakovich Reconsidered"). Sjostakovitsj componeerde dit muziekstuk toen hij enige tijd verbleef bij zijn zieke moeder in het verwoeste Leningrad (Sint Petersburg). Terwijl hij de voorgaande jaren erg productief was, kwam er dit jaar weinig uit zijn handen. Het kostte hem veel moeite dit stuk af te ronden. Maar over het resultaat was hij verheugd. De delen zijn:

Allegretto: Het vrolijke beginmotief wordt wel 3 keer herhaald. Hoe onschuldig en vrolijk kan het leven zijn in zijn dagelijkse routine. Hoewel ... de laatste keer eindigt dit motief in mineur.

Moderato con moto: Het onbezorgde leven gaat over in onrust. De afgebroken drieklanken en schelle geluiden suggereren verschillen van mening. Hierna klinkt de muziek steeds brozer.

Allegro non troppo: Dit deel wordt extremer. Er klinkt oorlogsdreiging. De krachtige wisselingen in tempo zouden volgens Brian Morton (in zijn boek "Shostakovich, his life and music") verwijzen naar de codes 2 tegen 3 : Stalin tegen het volk. Vervolgens horen we een strakke vierkwartsmaat. Zien we hier de Duitse soldaten in hun paradepas voorbij marcheren?

Adagio: Het begin is ernstig en plechtig als een requiem. Bij het ijle geluid van de eerste viool wandel je als het ware door een zwaar gebombardeerde stad. Dan hoor je een dodenmars, gevolgd door een zachte klaagzang van de eerste viool die langzaam wegsterft.

Moderato: Met het beginmotief uit het Allegretto wordt getracht het leven te hervatten. Maar de wereld is niet meer dezelfde. We moeten wel doorgaan laat de cello weten. De anderen sluiten aan. Eensgezind willen ze verder... maar weten nog niet hoe. De lang aangehouden slottoon suggereert een open einde ...

Het Brodsky Quartet wordt beloond met een ovationeel applaus. Het is een onvergetelijke avond geworden. Met dank aan de Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek!

Alisa Weilerstein, Inon Barnatan

22 januari 2013

door Frans Smit

Betovering en Magie

In zijn openingsspeech van het concert door Alisa Weilerstein (cello) en Inon Barnatan (piano) meldde de voorzitter Ed d'Hondt van de Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek dat het zeker nodig was om meer jeugdig publiek voor klassiek muziek te interesseren. Dat was niet teveel gezegd omdat de bijna geheel volle zaal voornamelijk grijs kleurde en enige jeugdige interesse vrijwel ontbrak.

Alisa Weilerstein vertelde mij later, dat zij bij het opstellen van het programma naast het klassieke en laat-romantische repertoire ook graag hedendaagse muziek speelt, die haar grote voorkeur heeft.

Het concert begon met de “Arpeggione” van Schubert. Een sonate die aanvangt met een melodie die meteen aangrijpt en je niet meer loslaat. De cello kan hier uitbundig zingen en warm en sonoor klinken. Helaas werd deze verwachting niet gehonoreerd: Alisa's cello klonk schrill, kaal en dun; Aanvankelijk wilde ik de oorzaak aan de wat harde maar zeer heldere akoestiek van de zaal wijten. Naar later bleek volkomen onterecht. Sommige van haar loopjes kwamen slordig en vaag uit haar instrument en het leek alsof zij nog niet helemaal aanwezig was. Achteraf moet het drukke werkprogramma van beide musici hier debet aan zijn geweest. Deze sonate verdient rust en balans; het is een dialoog tussen twee gelijke spelers waarbij de rolverdeling tussen leider en volger geheel teniet wordt gedaan. Mijn bewondering ging dan ook uit naar Inon Barnatan die haar pianistisch sterk ondersteunde en haar soms moest bijsturen. Dat het publiek ervaren luisteraars zijn bleek wel uit het matig enthousiaste applaus.

In de sonate van de Amerikaanse componist Barber bleek Aliso wonderwel hersteld te zijn. Haar cello klonk vol en zij ontlokte een zangerige toon aan haar instrument. Misschien hun beider nationale achtergrond die haar zo inspireerde? Vinnig, haast bijtend stortte zij zich op Barber om daarna weer terug te vallen in weemoedige en breed uitgesponnen lyrische passages om vervolgens weer uit te barsten in heftige ritmiek. Prachtig zoals beide musici droom en hardheid heel vanzelfsprekend wisten af te wisselen. Zij vormden één geheel en Inon liet zijn vleugel soms klinken als een klokkenspel om dan weer de muziek met brutale kracht verder uit te beitelen. De inspiratie waarmee beiden speelden werd opgevangen door het publiek dat als in trance doodstil zat te luisteren.

In het Adagio leek Alisa met langgerekte tonen de piano mee te slepen om vervolgens weer door de piano op sleeptouw genomen te worden. Het Adagio appassionata deden zij alle eer aan: met ingehouden hartstocht volgde een vraag en antwoordspel tussen piano en cello om later gezamenlijk op te trekken waarbij zij elkaar in een heerlijk evenwicht hielden.

Na de pauze volgde “Uriel” van Pintscher. wiens werk de vorige dag zijn première beleefde. Als ooit een componist heeft geklaagd dat de volheid en diepte van een vleugel onverenigbaar is met de klank van een cello, dan heeft Pintscher een “echte” Cellosonate gecomponeerd. Het stuk begint met een cello solo soms miniem ondersteund door de piano. Alisa laat haar instrument janken, zingen gillen, piepen en knarsen, en toch blijft haar toon warm en zangerig.

Het unieke samenspel, geeft aan deze op het eerste gehoor chaotische tonenreeks, een eigenzinnige structuur. In hun spel brachten zij hun geloof in deze compositie overtuigend over het voetlicht. Wonderbaarlijk hoe zij aan één toon verschillende klankkleuren konden geven. Dit stuk lijkt op reis naar het onbekende. Welke weg wordt gevolgd is niet duidelijk, maar onderweg valt wel veel te zien en te horen en dat werd opgemerkt door het ademloos luisterende publiek. Als je het eigen beeld van “zoals muziek behoort te zijn” weet los te laten, kun je de wereld van Pintscher binnen gaan.

Eigenlijk is Rachmaninov's Cellosonate geen echte sonate voor cello maar meer een sonate voor piano. De pianopartij is even moeilijk en spectaculair als in zijn préluces en pianoconcerten. Er zijn dan ook momenten dat de cello bijna verdrinkt in de overvloed aan pianistisch geweld. Vandaar mijn grote bewondering voor Inon Barnatan die zich wist in te houden en bescheiden, maar toch ragfijn begeleidde. Hij wist een zodanige balans te bewaren dat de buitengewone melodieën van de cello tot hun recht kwamen. Vooral in het eerste deel was dit goed te horen; de beide musici musiceerden alsof ze er bij waren toen Rachmaninov dit stuk schreef terwijl hij zeer gelukkig was en bovendien uiterst verliefd. Hartstochtelijk en passievol was hun uitvoering. Vol overgave bespeelde Alisa haar cello, zingend over liefde.

Het tweede deel was betoverend: De pianist speelde alsof hij door de elfenkoning uit de Erlikönig van Schubert op de hielen werd gezeten om dan halt te houden en uit te blazen in de aanzet tot de prachtige Russische melodie die in het vierde deel uitgebreid terugkeert. Haast wellustig wierp Alisa zich op de melodische thema's.

Het Andante was magisch: gelegen op een bed van romige pianoklanken strekte Alisa zich behaaglijk uit en kon zij zich uitleven in al haar onuitputtelijk romantische gevoelens. Beiden musiceerden zo verstillend dat de muziek zich inrimpelde tot een klein mysterie.

In het laatste deel leken de beide musici wel verward in een actie-reactie respons: sprankelend, vol uiteenspijgende energie, razend, virtuoos. Het leek wel of de Russische beer was losgebroken. Iedere toon, iedere streek werd met 200% neergezet en tegelijk met haar fonkelende uitvoering, slingerde haar haren rond alsof alsof zij met moeite haar tomeloze temperament konden volgen. Inon Barnatan gaf haar flink partij, aangestoken door het vuur dat Alisa had ontstoken. En in een razende vaart snelden zij beiden naar het einde om uiteindelijk de toehoorders naar adem happend achter te laten. Het grootste compliment dat ik beide musici kan geven is dat zij bij tijd en wijle oplosten en er alleen nog maar muziek was.

Het publiek was bijna door het dolle heen: handgeklap, gefluit en bravo- geroep. Vijfmaal werd het duo door de toehoorders teruggehaald. Na een kort overleg kreeg het publiek een geschenk: nogmaals het hemelse Andante van deze schitterend gespeelde Sonate voor cello.

De “nazit” was zonder meer gezellig en de genodigden wisselden hun ervaringen over het concert enthousiast uit. Vermeld dient te worden dat de Franse echtgenote van een der bestuursleden de Nederlandse taal op een zangerig- franse manier verfraaide; de cello van Alisa klonk in haar stem door.

Den Danske Strygekvartet

21 februari 2013

door Wilfried Uitterhoeve

Licht, precies en transparant

Een van mijn huisgenoten, een jonge Duitser die nagenoeg, maar nog niet helemaal tweetalig is, mocht een aantal maanden geleden op deze plek een Naklank schrijven. Hij werd meermalen gecompimenteerd: zijn tekst was 'ontwapenend' en 'onbevangen'. Na mijn uitleg van het woord 'ontwapenend' fronste hij even. Met 'onbevangen', dat hij herkende van 'unbefangen', kon hij meteen van harte instemmen.

Soms denk je: had ik maar wat meer onbevangenheid. Bij het beluisteren van min of meer vertrouwde muziek is het hoofd dikwijls vol met allerhande vergelijkingen en afwegingen: andere uitvoeringen, andere werken van de componist, enz.

Naar Abrahamsen kon ik onbevangen luisteren, want ik kende hem alleen en vagelijk van naam. Onlangs zijn in Nijmegen twee stukken van hem uitgevoerd, in de serie Moderne Muziek bij Marzee, maar ik was verhinderd. Ik was nu blij verrast met zijn Strijkkwartet nr. 1, bestaande uit tien preludes. (Ik telde er maar negen, maar dat zal aan mij liggen.) Abrahamsen draagt per stukje één, zeer sprekende gedachte uit. Zo was er een prelude waarin de cellist van begin tot eind één grondtoon aanhield in een stevig pizzicato; de violisten legden daaroverheen een héél dunne, ijle, hoge klank. In een andere prelude stonden de tweede violist en de altviolist, met hun unisono gespeelde melodische lijn, tegenover de vrijuit krabbelende en tokkelende eerste violist en cellist. En er was ook prelude waarin ze alle vier van begin tot eind in een krachtig unisono speelden. Verrassend was de laatste prelude: een dansant, opgewekt, traditioneel stukje zoals van de vroege Haydn. Abrahamsen toont zich bepaald niet een strakke modernist. En de vier Denen brachten dit alles heel licht, precies en transparant.

Van Nielsen kende ik diens kamermuziek evenmin, op twee vioolsonates na. Zijn Strijkkwartet nr. 3 viel me bij het beluisteren van de eerste twee delen tegen. Er was geen markant thema en geen markant bewegingsmotief, zodat de muziek geen richting kreeg. Eerlijk gezegd vielen die delen me lang. Ik veerde op bij het derde, voorlaatste deel: een zangerig en smeltend thema, een fel presto en dan weer, in kleine varianten, dat prachtige thema. De muziek van Nielsen is, zei de primarius in zijn toelichting, 'sometimes crazy, sometimes very beautiful'. Het eerste kon ik nog niet helemaal onderschrijven, het tweede wel.

Bij Beethoven ligt alles anders. Zijn zeventien strijkkwartetten behoren alle tot het grote repertoire, en de meeste mensen in de zaal zullen ook het kwartet met opusnummer 132 wel in hun muzikale geheugen gehad hebben. Je gaat dan onwillekeurig vergelijken met wat in dat geheugen zit; ik althans heb me daaraan niet kunnen onttrekken. De zes late kwartetten van Beethoven (daaronder begrepen de Große Fuge opusnummer 133) zijn nogal berucht. Met hun extremen en hun soms felle dissonanten roepen ze interpretatieproblemen op bij de uitvoerenden, bevreemding bij de toehoorder en discussies tussen de Beethoven-geleerden. Het Strijkkwartet opus 132 heeft daarvan zijn portie gekregen (andere late kwartetten overigens nog meer). In sommige uitvoeringen krijgen de extremen en dissonanten ruim baan. Bij deze Denen ging het juist de andere kant op. Opnieuw zijn 'licht, precies en transparant' hier mijn inziens de juiste trefwoorden om hun uitvoering te karakteriseren. In het tweede deel bijvoorbeeld zit in het midden, vlak voor de herneming van het eerste stuk, een dissonerende passage die bij zwaardere uitvoeringen al snel klinkt als een vals draaiorgel. Bij deze Denen was er alleen maar een kort moment van bevreemding. Daarna volgde dat merkwaardige deel 'Heiliger Dankgesang eines Genesenden' (voer voor Beethoven-biografen!): tweemaal molto adagio, tweemaal andante en dan tenslotte nog eens een molto adagio 'mit innigster (niet, zoals de jonge Duitser tot zijn schrik in het programmablaadje zag staan, 'innigsten') Empfindung'. In veel uitvoeringen worden die adagio's heel langzaam, soms martelend langzaam gespeeld, zodat er een scherpe tegenstelling ontstaat met de andante-delen. Ook hier kozen de Denen hun eigen weg: de adagio's betrekkelijk snel en licht, zodat de adagio- en andante-delen elkaar zonder scherpe breuken afwisselden. Het was volstrekt overtuigend. Zo ging het de hele tijd: bijvoorbeeld de cantabile-passages in het vierde deel niet ál te zangerig, zodat de fortissimo-passages daartussendoor niet al te ruw klonken. Het was prachtig. Nog één speciale vermelding. Bij Beethoven is dikwijls – vooral ook in zijn late pianosonates - heel spannend hoe hij zo'n tien tot twintig maten lang als het ware tastend, in een soort van denkpauze, zijn weg zoekt naar een bevrijdend vervolg. Hij rommelt dan wat rond in zijn gereedschapskist, zo voel ik dat. Hier is dat het geval bij de afsluiting van het vierde deel, waarna zonder pauze het slotdeel met allegro appassionato volgt. Dat deden de vier heel mooi: aarzelend, zoekend en – nog eens – heel licht.

Volgende week hoor ik opus 132 alweer, ergens op een huisconcert, met vier volleerde Russen. Ik kan niet wachten. Het zal waarschijnlijk weer prachtig zijn – maar ook heel anders. Dat is het mooie.

Calefax Rietkwintet, The Kassiopeia Quintet

18 maart 2013

door Gerd Prick

De reis van mijn huidige werk in de Bommelerwaard terug naar huis duurt lang genoeg om de besognes en beslommeringen achter me te laten en de geest rijp te maken voor het concert vanavond. Rijp te maken en blij te maken; ik weet zeker dankzij de uitstekende programmering, ook vanavond niet teleurgesteld te worden in het Calefax Rietkwintet en het Kassiopeia quintet. De reputatie van het Calefax Rietkwintet is hen vooruitgesnel; een mooiere aanbeveling dan op uitnodiging van de Koningin haar staatsbezoek in Brunei op te luisteren is niet denkbaar! Door het Kassiopeia quintet wil ik me laten verrassen. Spannend dus was ons te wachten staat en zeker niet alleen vanwege de uitstekende reputaties. Minstens zo intrigerend is de persoon van de componist Carlo Gesualdo, wiens werken centraal staan in de programmering vanavond. Veelzijdig en turbulent zijn kwalificaties die zijn leven typeren. Pleger van een crime passionel, werd zijn leven daarna gekweld door wroeging en angst en dat is herkenbaar in zijn composities.

De teksten van zijn madrigalen, al helemaal die na de pauze uitgevoerd werden, zijn vervuld van een smartelijk lijden en sterven. De expressie daarvan door het quintet was meeslepend. Vooropgesteld, dat ik geen muziekdeskundige ben, begrijp ik heel goed, dat de technische uitvoering van deze werken ongelofelijk moeilijk moet zijn. Hetgeen één van de vocalisten ook bevestigde in een persoonlijk nagesprek. Met deze opgave dan toch een perfect zuivere samenzang te realiseren is vakmanschap; zeker als de warme expressie van verdriet en klaagzang voelbaar behouden blijft. Mij afvragend wat het nu was dat maakte dat ik zo geboeid bleef luisteren dan waren dat de voortdurende verrassingen in tempo, ritme en toonsoorten. De combinatie van dit prachtige quintet met het vermaarde Calefax Rietkwintet was een vondst, harmonieus in repertoirekeuze, confronterend in stijl en uitvoering. Ik vond het wel gedurfd in de programmering om vóór de pauze één van de madrigalen van Gesualdo in een bewerking voor blazers uit te voeren en na de pauze de originele vocale versie. De vergelijking dringt zich op. Naar mijn smaak prefereer ik de originele vocale versie omdat de inherente dramatiek van het werk daarin expressiever tot uitdrukking werd gebracht. De eerlijkheid gebiedt mij overigens wel op te merken, dat het meelesen met de tekst bij de vocale uitvoering mijn mening zeker beïnvloedde.

De meeste indruk van de door het Calefax uitgevoerde werken was het werk van Liszt. Zo geheel verschillend van alles wat ik van de werken van Liszt denk te kennen en daarom zo positief verrassend!. Zoals in de concertbrochure al aangegeven: visionair en verkennend voor de muziek van de 20e eeuw. Ik kan mij niet losmaken van de associatie met jazzy jam-sessies: muziek zonder vast thema, onvoorspelbare ontwikkeling en voortdurende wisselende toonsoorten. Vloek ik in de kerk als ik aangeef, dat ik moest denken aan het Willem Breuker Kollektief?! De apotheose van de avond: de ontmoeting van beide ensembles was het absolute hoogtepunt van de avond. Majestueus, prima balans, de San Marco waardig. Magnifiek!!

Na afloop vroeg ik een van de dames van de garderobe of ook zij genoten had van het concert. Antwoord: "Nou, ik vond het soms wel moeilijke muziek", waarop ik riposteerde: "Hard werken dus vanavond om goed te blijven luisteren en de muziek te waarderen". Ja, dat was ze met mij eens. En zo was het: loon naar werken. Mijn beurs was royaal gevuld.

Valentina Lisitsa

15 april 2013

door Lucas van Oudheusden

De grote zaal van de Vereeniging te Nijmegen, een vroege lenteavond. Geroezemoes in de zaal; de entree van pianiste Valentina Lisitsa is ontwapenend. Dan stijgen de eerste akkoorden van de avond op uit de vleugel en vullen de zaal met een gedragen “er was eens”.

Pianiste Valentina Lisitsa is in Scriabins “Sonate fantasie” als een moeder die haar kind een verhaal vertelt voor het slapen gaan. En het publiek, dankbaar, laat zich op de vleugels van de melodie meevoeren, ver weg van het leven van alledag. Het spel van Lisitsa is een lust voor het oor. De melodielijnen, steeds verstopt in het grensgebied tussen linker- en rechterhand, zijn helder. Toonsoorten die moeiteloos in elkaar overgaan worden bijeengehouden door wonderschone ranke loopjes hoog in de rechterhand, waarbij Lisitsa een feilloze beheersing van dynamiek aan de dag legt. Het programma van de componist spreekt over maanlicht op water en storm op zee, maar de fantasie laat zich hier niet zo makkelijk beknotten. Sprookjes komen tot leven, en menig luisteraar zal beelden hebben opgehaald uit de kinderboeken van weleer. Na het wegsterven van de laatste klanken hoor ik mezelf vragend denken: “nog een keer...”

De zaal is zichtbaar ontroerd, maar veel tijd voor dromerij is er niet, want vrijwel meteen zet Lisitsa het volgende stuk in. Het kost haar een ongetwijfeld warm en enthousiast applaus, maar ongelooflijk wat het haar en ons oplevert! Het contrast tussen deze twee muzikale talen, nu zo duidelijk, want zo dicht op elkaar gezet, heeft vrijwel een zelfde effect als de inzet van het eerste stuk; opnieuw laten we een wereld achter ons en treden we een nieuwe, oudere wereld binnen. Het is de wervelende wereld van Schumann, van Florestan en Eusebius.

Een ware tour de force, zo worden de “Etudes Symphoniques” aangekondigd, maar Lisitsa werkt zich er moeiteloos doorheen: een proeve van bekwaamheid, waar de pianiste glansrijk voor slaagt. Wel merk ik dat ik er zelf niet in slaag om voorbij de bewondering voor de technische beheersing van het stuk te geraken. Misschien omdat ik nog steeds in de ban ben van Scriabins droomwereld, maar wellicht toch ook door het bij momenten wat weinig gedifferentieerde pianospel: veelvuldig pedaalgebruik en een aanhoudend forte leiden vaak tot een wat diffuse, volle klank waarin de melodielijn soms verloren gaat.

Na de pauze een meesterwerk van Prokofiev: zijn zevende pianosonate. Als een beeldhouwer kapt Lisitsa de noten uit het klavier. Streng, rechthoekig, ritmisch strak spel wordt later afgewisseld met een mooie, dromerige toon. De atonaliteit roept vervreemding, depersonalisatie op. Lisitsa weet de onderliggend dreigende, onheilspellende toon van het stuk goed te verklanken. En dan het “Precipitato”: telkens weer een intense luisterervaring. Pianogeweld op het maniakale af, met hier en daar die wonderlijke, schertsende uitspattingen. Toewerkend naar het einde wordt het luisteren vooral een aangelegenheid van het lichaam: de knoop in de maag zat er al, maar daar komt nu ook een versnelling van de hartslag bij, en een beklemming rond de keel. Lisitsa zelf speelt met haar hele lijf, en ontlokt aan de zaal na een extatische eindsprint een daverend applaus.

En toen, het kon maar niet op, tot slot, de “Appassionata” van Beethoven. Adembenemend mooi. Dat was ook het enige wat ik neerschreef terwijl ik luisterde, diep geroerd. Meer hoeft er niet gezegd. Het publiek dacht er vast net zo over, want toen het klaar was was daar meteen een massale staande ovatie.

Om ons niet naar huis te laten gaan met beklemming rond het hart – Prokofiev en Beethoven gaan een mens nu eenmaal niet in de koude kleren zitten – besloot Lisitsa de avond met drie “troostrijke” toegiften: allereerst was daar het Ave Maria van Schubert/Liszt, als een wiegelied. Toen het speelse, vederlicht gespeelde La Campanella, waarin Lisitsa nog maar eens haar weergaloze technische beheersing toonde. Lisitsa besloot de avond met een van de meest meeslepende melodieën uit de romantische pianoliteratuur: de apotheose van Rachmaninoff’s Paganini Variaties.

In de garderobe, na afloop, wordt druk geneuried. De stemming is dankbaar: Valentina Lisitsa gaf ons een avond vol muzikaal geluk.